

JAARVERSLAG 2019

VOORWOORD

In 2019 kende het PEN Emergency Fund 33 financiële ondersteuning toe aan in nood verkerende schrijvers en journalisten die directe steun behoeften. Voor de geldelijke middelen daartoe zijn we veel dank verschuldigd aan personen en organisaties die het fonds ook dit jaar daadwerkelijk gesteund hebben, te weten het Lira Fonds, PEN Nederland en tientallen individuele PEN-Nederland-leden, PEN Finland, PEN Zweden, PEN Noorwegen, Franstalig PEN Zwitserland, PEN Slovenië en PEN San Miguel d'Allende. We danken ook de Auteursbond, enkele Nederlandse uitgeverijen en individuele personen uit de literaire Umwelt, nationaal en internationaal. Zij allen hebben ons de noodzakelijke steun gegeven om het fondswerk te kunnen continueren. PEN-Zentrum Deutschland deed in december een oproep aan zijn leden om ons fonds te steunen. Hartverwarmend was ook het spontane initiatief van een Nederlandse basisschool (De Ark in Espel), die een sponsorloop organiseerde. De opbrengst ging onder meer naar een kinderboekenschrijver en diens gezin, die in een oorlogsgebied in grote moeilijkheden verkeren.

Het verheugt ons dat Paulien Loerts, algemeen directeur van Singel Uitgeverijen, vanaf juni 2019 deel uitmaakt van het stichtingsbestuur.

We danken het Protection Team Writers at Risk van PEN International, gecoördineerd door Cathy McCann, voor de vruchtbare samenwerking, ook in 2019.

De bekende uitspraak van Edward Bulwer-Lytton is, ook met het woord 'pen' in kapitalen geschreven, nog altijd van toepassing: *'The PEN is mightier than the sword.'*

DOELSTELLING

Stichting PEN Emergency Fund - ook bekend als Stichting Schrijvers in Nood - stelt zich ten doel *'geldelijke bijstand te verlenen aan schrijvers/journalisten, waar ook ter wereld, die om politieke of ideologische redenen van hun lichamelijke vrijheid zijn beroofd of anderszins in acute nood verkeren en tijdelijke financiële hulp nodig hebben'*.

BESTUUR

Het bestuur bestaat uit vier vrijwilligers. Het Dagelijks Bestuur wordt gevormd door Wim Jurg (penningmeester) en ondergetekende. De hulp van de overige bestuursleden, René Appel en Paulien Loerts, wordt ingeroepen als er belangrijke, bij voorbeeld beleidsmatige, beslissingen moeten worden genomen. Het voltallige stichtingsbestuur komt formeel minimaal twee keer per jaar bijeen; het Dagelijks Bestuur heeft voortdurend overleg. Indien het nodig is, wordt ook advies ingewonnen bij de Advisory Board, waarin Eric Lax (VS), Joanne Leedom-Ackerman (VS), Larry Siems (VS), Eugene Schoulgin (Zweden/Turkije), Tienchi Martin-Liao (China/Duitsland), David Van Reybrouck (België) en Rudolf Geel (Nederland) zitting hebben.

INKOMSTEN

Het fonds is vanaf 1971 in eerste instantie opgebouwd door Nederlandse PEN-leden – en daar zijn we trots op -, voorts door internationale PEN-centra en individueel betrokkenen, legaten uit erfenissen en meerjarige subsidieverstrekingen door organisaties als Oxfam Novib, Stichting Democratie & Media en Lira Fonds. De vroegere president van PEN

International, de Duitse auteur Heinrich Böll, schonk in 1973 aan het pas opgerichte PEN Emergency Fund 10 procent van het bedrag dat hij in 1972 had ontvangen voor zijn Nobelprijs voor de Literatuur, een majeure schenking, waardoor het PEN Emergency Fund een prima start kon maken. Zij allen hebben het fonds een stabiele financiële capaciteit kunnen geven. In 2019 hebben wervingsacties tot enkele mooie schenkingen geleid.

SUBSIDIES EN FONDSWerving

Al jaren is er een neerwaartse lijn te bespeuren waar het structurele subsidieverstrekking betreft. Dit komt deels door een sterke toename van aanvragen bij charitatieve fondsen. Bovendien is een fonds als het PEN Emergency Fund behept met het euvel dat een subsidieverstrekker in de media niet kan scoren met foto's, namen en feiten, aangezien het werk achter de schermen gebeurt. Het publiceren van informatie zou immers direct de geholpen auteurs in gevaar kunnen brengen. Hun cases zijn uitsluitend bekend bij de onderzoekers van PEN International en bij ons. Het Lira-fonds was in 2019 de belangrijkste subsidieverstrekker. We zoeken onverminderd door naar nieuwe bronnen van financiële steun op langere termijn.

WERKWIJZE EN TOEKENNINGEN

PEN Emergency Fund werkt nauw samen met de researchafdeling van PEN International in Londen, het zogeheten Protection Team Writers at Risk, dat voor ons de dossiers opstelt. Het fondswerk is een continu proces, ook tijdens feest- en vakantiedagen. De constructie is simpel, helder, goedkoop en doeltreffend. Het Dagelijks Bestuur kan indien nodig direct handelen en er hoeven geen dure gebouwen onderhouden te worden. Al het geld dat bij het fonds binnenkomt, wordt naar de in nood verkerende auteurs overgemaakt, soms nog op de dag van aanvraag.

Voor sommige auteurs is noodhulp genoeg; anderen kunnen daarna een beroep doen op vervolghulp via bijvoorbeeld ICORN (International Cities Of Refuge Network), het internationale verbond van steden waar gevluchte schrijvers kunnen worden opgevangen en waartoe in Nederland ook Amsterdam, Rotterdam en Leiden behoren. Zo beschouwd is het fonds te vergelijken met een ambulance en ICORN met een ziekenhuis.

De toegekende giften bedroegen tot 17 juni 2019 maximaal 1250 euro per auteur. Vanaf die datum is het bedrag verhoogd tot 1500 euro.

In zes urgente gevallen is, bij wijze van uitzondering op het principe van eenmalige schenking, een aanvullend bedrag toegekend aan auteurs die eerder een beroep op ons deden.

Aan de 33 toekenningen in 2019 (zie ook het financiële verslag) valt af te lezen waar schrijvers en journalisten in 2019 in grote problemen verkeerden, hoewel daaruit geenszins geconcludeerd kan worden dat andere landen probleemloos zijn. Het meest opmerkelijke in dit verband is de afwezigheid in 2019 van aanvragen uit Turkije, waar gedetineerde auteurs niet bij machte zijn om steun aan te vragen.

Acht auteurs kwamen uit Syrië, vijf uit Iran, vier uit Eritrea, twee uit Palestina, Irak, Azerbeidzjan en Filippijnen en voorts één auteur uit Jemen, Soedan, Burundi, Bangladesh, Egypte, Nigeria, Kameroen en Honduras.

PRIORITEITEN

Evenals in voorgaande jaren had in 2019 het werk achter de schermen om schrijvers-in-nood te steunen de hoogste prioriteit. Daarnaast was informatieverstrekking, zowel nationaal als internationaal, een belangrijk streven, met het doel schrijvers-in-nood op het bestaan van het fonds te wijzen en potentiële donateurs te interesseren. Dit gebeurde d.m.v. flyers (in Nederlands en Engels), nieuwsbrieven, lezingen, speeches, (social) media en mondelinge overdracht.

Op onze website zijn alle relevante gegevens te vinden voor wie het fonds wil steunen: www.penemergencyfund.com. Op de website van PEN International heeft het fonds een eigen pagina:

<https://pen-international.org/supporting-writers-in-exile/pen-emergency-fund>.

VERANTWOORDING

Tijdens de Assembly in het PEN International Congress (Manilla, Filippijnen, 01 - 04 oktober) en de Algemene Ledenvergadering van PEN Nederland (Amsterdam, 01 november) is, overeenkomstig de statuten, verantwoording afgelegd over het bestuursbeleid in 2018 (en het eerste halfjaar van 2019).

DRIE CASES

De volgende drie voorbeelden van cases, geanonimiseerd en niet herleidbaar tot de auteurs die het betreft, schetsen een beeld van de soort situaties waarin schrijvers/journalisten verkeren die een beroep op ons doen en waarom zij steun van het fonds hard nodig hadden.

Casus 1

In april kreeg het fonds een verzoek om financiële bijdrage voor een jonge journaliste-schrijfster. Haar land heeft verschillende moeilijke perioden achter de rug. Vanaf het begin van de 21-ste eeuw schreef ze over politieke en niet-politieke zaken in verschillende dagbladen, tijdschriften en on-line-kranten, onder meer over protestdemonstraties tegen de overheid van haar land, botsingen tussen leger en politie met demonstranten, mensen- en dierenrechten en bekritiseerde het inhumane gedrag van lokale politici. Enkele jaren geleden werden in haar land de journalistieke eisen aangescherpt. Een artikel van haar over de moord op een journalist was voor de krant waarvoor ze werkte reden tot weigering

en betekende het einde van haar carrière daar, doordat ze zich keerde tegen het huidige regime. Haar naam werd doorgegeven aan de veiligheidsdiensten. Bij een andere krant ging ze door met het schrijven van kritische artikelen, m.n. over zakelijke corruptie, totdat de uitgever ervan werd gearresteerd en gevangen genomen. Sindsdien heeft ze geen publicatiemogelijkheden meer, waardoor ze nu financieel in grote problemen verkeert. Haar echtgenoot overleed enkele jaren geleden en haar twee kinderen zijn ernstig ziek. Naast bedreigingen van de regering, die naar haar op zoek zijn, werd ze via brieven en telefoons voortdurend bedreigd door haar schoonfamilie, die haar onder druk zette om te trouwen met een al getrouwd familielid, waardoor haar kinderen haar konden worden ontnomen en door haar schoonfamilie opgevoed. Een poging tot kidnapping van de kinderen, met hulp van omgekochte lokale politiemannen, mislukte. Ze leeft nu ondergedoken met haar kinderen en verkeert in grote armoede. Het fonds heeft haar het maximale bedrag toegekend, dat ze gebruikt voor medische kosten van haar kinderen en voor levensonderhoud, in afwachting van opvang door ICORN.

Casus 2

In april kwam het verzoek binnen van een jonge journalist, schrijver en mensenrechtenverdediger die voor de overheid werkte en radioverslaggever was op velerlei gebied. Toen hij een programma bracht over revolutionaire ontwikkelingen in een Arabisch land werd de uitzending uit de lucht gehaald en werd hij door geheimagenten geblinddoekt en op onbekende locatie dagenlang ondervraagd over de vraag wat zijn beweegredenen waren om dit item ter sprake te brengen, waarna enkele jaren gevangenschap volgde, waarin hij de eerste maanden wekelijks werd gemarteld met stokslagen en elektrische schokken. Bij vrijlating bleek een naast familielid zelfmoord te hebben gepleegd als gevolg van de politieke situatie en bleken verscheidene collega's opgepakt te zijn vanwege een mislukte militaire coup. Hij vluchtte naar een buurland en kwam terecht in een opvangkamp, waar

hij bang was door veiligheidsagenten van zijn eigen land herkend te worden en vroeg asiel aan bij de UNHCR. Op de plek die hij kreeg toegewezen, voelde hij zich echter ook niet veilig, doordat zijn gegevens op internet circuleerden en hij anonieme mails ontving met doodsbedreigingen. Op een dag bezochten twee mannen in burgerkleding hem met de vraag of hij de journalist was die ze zochten - wat hij ontkende - en zeiden terug te komen. Vanwege de goede relatie tussen het land waarin hij verblijft en de regering van zijn geboorteland vreest hij te worden teruggestuurd. Hij heeft geld nodig om zijn verlopen verblijfspapieren te kunnen vernieuwen. Doet hij dat niet, dan is de kans groot dat hij naar zijn geboorteland wordt gedeporteerd. Het fonds heeft het maximale bedrag uitgekeerd.

Casus 3

Een aanvraag kwam binnen van een schrijfster/blogger die anoniem kritische commentaren schreef over haar regering, over criminaliteit en de oorlog tegen drugs, zowel op haar blog als op Facebook, totdat haar identiteit ontdekt werd. Vanaf die tijd kreeg ze bedreigingen en hate-mails, onder meer met dreigementen van verkrachting, waardoor ze tijdelijk naar een veiliger plek moest verhuizen. Iemand die zich voordeed als werknemer van een telecommunicatiebedrijf kwam foto's bij haar nemen en ondervroeg haar over haar schrijfactiviteiten. Juridisch werd ze ondertussen wegens smaad aangeklaagd door een regeringsgetrouwe landgenoot, wonend in een ander werelddeel. Ze draait nachtdiensten voor een commercieel instituut om in haar levensonderhoud te voorzien. De dreigementen blijven doorgaan. De rechtszaak heeft grote impact op haar gezondheid en welzijn. De uitkomst van de aanklacht tegen haar is onbekend. Het gevraagde geld heeft ze nodig voor substantiële kosten, ook voor haar moeder, die aan een dodelijke ziekte lijdt, en voor psychologische hulp. Het fonds heeft het maximale bedrag aan haar overgemaakt.

TOT BESLUIT

2019 was wederom een jaar waarin de vrijheid van meningsuiting in veel landen op ernstige wijze geweld werd aangedaan. Met de concrete hulp van het fonds aan schrijvers die de grote moed hebben kritisch te schrijven over zaken die hen in grote, soms levensbedreigende gevaren kunnen brengen, hopen we een bijdrage te leveren aan de verwezenlijking van de twee nauw met elkaar verbonden doelstellingen van PEN: de vrije verspreiding van literatuur en de vrijheid van expressie en meningsuiting. Tijdens de uitreiking van de Oxfam Novib PEN Awards 2020 drukte Jennifer Clement het tweede aspect op 16 januari 2020 in Den Haag aldus uit: 'At PEN we believe unshakably in the need for writers to be able to criticise, parody, and mock at the highest levels'.

Job Degenaar, voorzitter

(februari 2020)

PEN Emergency Fund wordt o.m.gesteund door:

lira *fonds*

pen
INTERNATIONAL

PEN
NEDERLAND